

КОНДЮХ

Оксана Іванівна
finansi77@gmail.com

аспірант, Тернопільський
національний економічний
університет

УДК 336.144

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДВАЛИНИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ

THEORETICAL FOUNDATIONS OF FORMATION OF BUDGETARY RESOURCES OF THE STATE

Стаття присвячена визначенню змісту та суті формування бюджетних ресурсів держави як першого етапу бюджетного планування. В роботі уподібнено поняття "формування бюджетних ресурсів держави" до "формування бюджету держави", останнє з яких виступає набагато ширшим.

Статья посвящена определению содержания и сути формирования бюджетных ресурсов государства как первого этапа бюджетного планирования. В работе уподоблено понятие "формирование бюджетных ресурсов государства" к "формированию бюджета государства", последнее из которых выступает гораздо шире.

The present article is dedicated to determination of the content and essence of formation of budgetary resources of the state as the first stage of budget planning. The paper likened the concept of "formation of budgetary resources of the state" to "the budget of the state", the latter of which serves a much broader.

Ключові слова: бюджетні ресурси держави, формування бюджету, бюджетне планування

Ключевые слова: бюджетные ресурсы государства, формирования бюджета, бюджетное планирование

Keywords: budgetary resources of the state, budgeting, budget planning

ВСТУП

Наразі наукова полеміка стосується ефективного розподілу та використання фінансових ресурсів, спрямованого на реалізацію поставлених перед державою зобов'язань. Зовсім незначну роль приділено питанням створення, а точніше формування бюджетних ресурсів у фіскальній сфері.

Проблеми пошуку джерел фінансування зростаючих потреб держави висвітлені в роботах таких вітчизняних корифеїв фінансової наукової думки: В.Л. Андрущенко, О.Д. Василика, В.Г. Дем'янишина, О.М. Десятнюк, Ю.Б. Іванова, М.І. Карліна, О.П. Кириленко, В.В. Козюка, А.І. Крисоватого, І.О. Луніної, Ц.Г. Огня, В.М. Опаріна, К.В. Павлюк, Ю.В. Пасічника, А.М. Соколовської, В.М. Суторміної, В.М. Федосова, С.І. Юрія та інші. Взв'язавши до уваги вагомий доробок провідних вчених, все таки потребує розуміння концепт «формування бюджетних ресурсів держави».

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні економічного змісту явища «формування бюджетних ресурсів держави».

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою роботи є використання діалектичного методу наукового пізнання, системного та комплексного підходів щодо вивчення

теоретичних основ формування бюджетних ресурсів держави.

РЕЗУЛЬТАТИ

Професор-емігрант української господарської академії М.М. Добриловський у курсі лекцій «Основи фінансової науки» (1934р.) наголошував, що фінансова наука повинна першочергово досліджувати способи одержання коштів на фінансування державних потреб [1].

Передовсім, важливе значення має те, як мобілізуються ресурси, якими каналами і в якій формі відбувається їх рух, за якими критеріями їх виділяють і використовують, - зазначає О.П. Орлюк [2, с. 123]. Він же спеціаліст з фінансового права, підтверджує, що проблематика щодо вибору форм і методів мобілізації фінансових ресурсів, тобто формування бюджету є не менш важливою, ніж їх використання.

Розуміємо, що в даному контексті, необхідно торкнутися питання щодо формування бюджету. Так як в основі цієї фази бюджетного процесу лежить, той оціночний момент, який стосується порушеного диспуту. При цьому, саме теоретичні підвалини фінансового права дають можливість поринути в процес «формування бюджету держави».

У літературі з фінансового права розглянуто по різному процес формування бюджету. А.С. Ангелов і М.А. Гурвич обмежують бюджетний процес лише формуванням бюджету, розуміючи його як процедуру складання та затвердження бюджету [3, с. 128].

В свою чергу, в більшості досліджених робіт, процес формування бюджету складається із двох (згідно бюджетного законодавства) або трьох стадій (традиційно у бюджетному процесі) бюджетного процесу. Так, зрозуміло, що процедура формування бюджету складається із таких дій та заходів: розробка, складання та розгляд проекту бюджету, його прийняття, яке визначається відповідним законом.

Однак, більшість фахівців сходяться до висновку, що формування бюджету – це сукупність пов'язаних між собою суспільних відносин, що розкривають планування органами виконавчої влади пріоритетних видатків, пошук достатніх для цього джерел, прийняття ряду правових актів, що регулюють процес планування [3, с. 128].

Вирішальне значення тут має думка науковця В.М. Опаріна, який ототожнює формування бюджету із бюджетним плануванням. Мова йде про те, що бюджетне планування охоплює складання проекту бюджету його розгляд і затвердження. Вчений констатує: «...завдання бюджетного планування визначаються необхідністю вирішення триєдиного завдання формування бюджету: по-перше, достовірне визначення обсягу та джерел формування доходів бюджету; по-друге, оптимальний розподіл видатків за окремими групами і галузями; по-третє, збалансування бюджету» [4, с. 38-39].

Л.В. Панкевич наголошує, за допомогою бюджетного планування створюється належна фінансова база, визначаються параметри та конкретні механізми реалізації програм соціального захисту населення. Вчений свідчить: бюджетне планування ґрунтується на грошовій оцінці бюджету, що дозволяє визначити найефективніші варіанти фінансового забезпечення прогнозних показників соціально-економічного розвитку. Та акцентує увагу на тому, що бюджетні ресурси держави виступають об'єктом бюджетного планування [5, с. 79-80].

Т.А. Говорушко зазначає, що об'єктом бюджетного планування завжди є бюджетна діяльність держави, державних установ і організацій; а предметною галуззю бюджетного планування є бюджетні ресурси, їхній рух при здійсненні відтворювальних процесів в економіці. Сферою застосування бюджетного планування є розподіл і перерозподіл бюджетних ресурсів на всіх стадіях відтворювального процесу [6, с. 35].

Окремо проведені дослідження концепту «бюджетне планування» свідчать, що бюджетне планування як узасаднений процес складається із двох взаємопов'язаних етапів: формування та використання бюджетних ресурсів.

Бюджетне планування як складова бюджетного процесу, включає порядок складання та виконання бюджету, його нормативно-правову та організаційну основу, а також питання теорії та методології складання бюджетів держави. В даному контексті розуміємо, що формування ресурсів бюджету – перша стадія бюджетного планування, яка охоплює регламентований напрям роботи щодо залучення бюджетних ресурсів задля створення бюджетного фонду.

Погоджуємося, що у ході бюджетного планування визначається об'єм фінансових ресурсів, необхідних для виконання планових завдань по розвитку виробничої і невиробничих сфер народного господарства та встановлює оптимальний розподіл цих ресурсів в галузевім та територіальних розрізах [7, с. 165-166].

Звідси розуміємо, що перший етап бюджетного планування (формування бюджетних ресурсів), пов'язаний із визначенням достатнього обсягу бюджетного фонду (кількісна сторона) та його оптимальної структури (якісна сторона).

Більшість науковців (В.М. Федосов, Л.В. Панкевич, Р.С. Сорока) сходяться на думці, що на першому етапі бюджетного планування визначаються основні напрями організації роботи з наповнення бюджету, форми і способи мобілізації бюджетних ресурсів на макроекономічному рівні. Вишукуються можливості для фінансової ув'язки прогнозованих доходів і видатків держави на наступний рік. Зрозуміло, що зведене бюджетне планування уподібнюється із самим процесом формування бюджетних ресурсів держави [5; 8; 9].

Тут же акцентовано, що зведене бюджетне планування тісно пов'язане із складанням зведеного фінансового балансу держави, який за своїм економічним змістом представляє в найбільш загальному вигляді грошове вираження програми економічного і соціального розвитку країни. Це економічний балансовий розрахунок, в якому об'єднуються очікувані фінансові ресурси і видатки країни з метою їх взаємного збалансування. За допомогою фінансового балансу, вчений констатує, що проводиться необхідна підготовча робота по досягненню балансової ув'язки матеріальних і фінансових ресурсів, грошових доходів і видатків держави [9, с. 148-150].

Зазначаємо, що у законодавчих актах України офіційне тлумачення бюджетних ресурсів не визначено. Єдиним документом, у якому наводяться дані щодо ресурсів бюджету є «Зведений баланс фінансових ресурсів України», що розробляється у складі Державної програми економічного та соціального розвитку України на відповідний рік. Цей документ використовується під час формування Державного бюджету на відповідний рік і входить до обов'язкових документів, що додаються до проекту закону про Державний бюджет [10].

За допомогою зведеного балансу фінансових ресурсів визначаються джерела доходів бюджету відповідно до фіскальних цілей уряду, пріоритету видаткової політики та джерела збалансованості бюджету на основі яких формуються бюджети усіх рівнів. Припускаємо, що саме взаємообумовлене вирішення цих завдань належить до компетенції досліджуваного явища - формування бюджетних ресурсів держави.

ВИСНОВКИ

Вище наведена послідовність напрямків роботи щодо формування ресурсів бюджету направлена на визначення обсягу бюджетного фонду та його структури. А відтак згідно думки більшості

науковців, зрозуміло, що формування бюджетних ресурсів держави проходить на першому етапі бюджетного планування. Бо саме зведене бюджетне планування дозволяє визначити потенційні доходи бюджету та альтернативні варіанти вирішення фінансування бюджетного дефіциту, які в сукупності утворюють бюджетні ресурси необхідні для вирішення поставлених завдань.

Звідси, формування ресурсної частини бюджету пов'язане із основними макропоказниками економічного й соціального розвитку держави на відповідний рік. В більшій мірі, зведений баланс фінансових ресурсів держави виступає як теоретичний базис для формування бюджетних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Добриловський М.М. Основи фінансової науки [Текст]: курс лекцій / М.М. Добриловський. - Подєбради: Українська господарська академія в ЧСР, 1934. - 126 с.
2. Воронова Л.К. Фінансове право [Текст]: підручник / Л.К. Воронова, Є.О. Алісов, С.Т. Кадькаленко. - 2-ге вид., доп. і перероб. - Х.: Фірма «Консул», 1999. - 496 с.
3. Василик О.Д. Бюджетна система України [Текст]: підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 544 с.
4. Артус М.М. Бюджетна система України [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / М.М. Артус, Н.М. Хижа; Європейський ун-т. - К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. - 220 с.
5. Бюджетний менеджмент [Текст]: навч. посіб. / Л.В. Панкевич, М.А. Зварич, П.Я. Могиляк, Б.І. Хомічак. - К.: Знання, 2006. - 293 с.
6. Карлін М. І. Бюджетна система України [Текст]: навч. посіб. / М.І. Карлін. - К.: Знання, 2008. - 428 с.
7. Государственные финансы [Текст]: учеб. пособие для студентов экон. вузов и факультетов / В.М. Федосов, Л.Д. Буряк, Д.Д. Бутаков и др. / Под ред. В.М. Федосова, С.Я. Огородника, В.Н. Суторминой. - К.: Лыбидь, 1991. - 276 с.
8. Сорока Р.С. Бюджетна система [Текст]: навч. посіб. / Р.С. Сорока, І.Г. Благун. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. - 236 с.
9. Бюджетний менеджмент [Текст]: підручник / [В.М. Федосов, В.М. Опарін, Л.Д. Сафонова та ін.]; за ред. В.М. Федосова. - К.: КНЕУ, 2004. - 864 с.
10. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>